

Dolenjske Novice.

Izhajajo 1. in 15. vsacega meseca. Cena jim je za celo leto 1 gld., za pol leta 50 kr. — Naročnino in dopise sprejema J. Krajec v Novem mestu.

Kdor želi kako oznanilo v „Dolenjske Novice“ natisniti dati, plača za vsako vrsto z navadnimi črkami 8 kr. za enkrat, dvakrat 12 kr., trikrat 15 kr.

Dolenjska železnica.

Društvu, kateremu načelnik je predsednik trgovinske in obrtne zbornice v Ljubljani, g. Josip Kušar, predložil je trgovinskemu ministerstvu načrt za zgradbo takozvanih „Dolenjskih lokalnih železnic“, t. j. za dvobirni (alternativni) črti Ljubljana-Trebnje-Rudolfovo-Straža in Ljubljana-Žužemberk-Rudolfovo s stransko črto od Grosuplja v Kočevje. Ta s tehničnega stališča sploh za izvršitev primernim spoznan načrt je omenjeno osrednje oblastvo doposlalo c. k. deželni vladi v Ljubljani z naročilom, naj prične pregled pota. To poslovanje ima, ker omenjeno društvo ni predložilo prošnje za koncesijo (dopustitev), niti sploh stavilo določenega predloga glede izvršitve nameravane železnice, najprej samo namen, pojasniti, kateri izmed obeh predlaganih varijant bi se z ozirom na krajevne in druge tu zadevne razmere dala prednost, oziroma na katero črto bi se ozirale, da se omogoči izvedba.

Načrt obseza poleg glavne črte Ljubljana-Rudolfovo (Straža) še stransko črto Grosuplje-Kočevje. Prvoomenjena glavna črta izhaja od kolodvora južne železnice v Ljubljani ter dospe čez Rudnik, Šmartino in Višnjo goro na Hudo, od koder se za daljno progo dve alter-

nativni črti nameravata in sicer ali v Krški dolini čez Žužemberk v Rudolfovo, ali pa čez Trebnje v Rudolfovo. Če bi se zadnja črta izpeljala, namerava se, podaljšati jo do Straže, da se kolikor možno ozir jemlje na koristi Krške doline. Dolžina glavne črte je za obe črti jednako velika ter znaša 82.5 km.

Prej omenjena stranska proga začne se na postaji Grosuplje na glavni črti ter pelje čez Radeče, Ribnico in Srednjo Vas v Kočevje. Ta stranska proga je 49.0 km. dolga, torej obseza nameravano železniško omrežje skupno 131.5 km. dolžine. Zgradnja glavne črte Ljubljana-Rudolfovo (Straža) bi bila taka, da bi se ob mogoči, občasni njeni zvezi s črto Karlovec-Reka mogel tudi vršiti transitni (prevozni) promet po tej črti, kajti po načrtu znaša največi naklon 12.5 na tisoč, najmanjši polumer krivulj 250 m. za obe črti. Pri stranski progji Grosuplje-Kočevje znaša največi naklon 20 na tisoč, najmanjši polumer lok 200 m.

Dejanski ukupni zgradbeni troški, ušteveni tudi interkalarni (umesni) obresti, so preračunjeni v naslednjih zneskih: Za progo Ljubljana-Rudolfovo-Straža 6.423.000 gld. (77.854 gld. za kilometer); za progo Ljubljana-Zužemberk-Rudolfovo 6,588.000 gld. (za kilometer 79.854 gld.) in za progo Gro-

Podlistek.

Vseh vernih duš dan.

Blagor mu ki se spočije,
V črni zemlji v Bogu spi;
Lepši solnce njemu sijje,
Lepša zarja rumeni.

Jesenski čas! koliko veselja nam daješ, koliko sladkih nad in upanj za prihodnost nam kažeš! Kako željno te pričakuje ubogi kmetič; otroci, mladeniči, deklice, očetje in matere; sploh vsi. Koliko veselja prineseš ti se seboj in vendar — kako kratko je to veselje!

Dan se umakne dnevu; mrzleji postaja zrak, in čez goro in plan brije vže mrzla burja. Solnce nima več tiste moči, in le poredkoma se prikaže skozi megleno krilo, katero človeka dela tako otožnega. Drevje v gozdu rumeni; list pada za listom

na otrpnelo suho travo. Ni ga slišati glasú drobnih ptičič, in zdi se ti, kakor bi se hotela vsa narava pripravljati k dolzemu spanju. —

Pa vsaj je tudi res! Jesen nam kaže pravo podobo nestalnosti in minljivosti. Človek postane nekako bolj tih, zamišljen in — čmeren. Nekaka tuga ga tlačí, in nehoté se mu vrivajo v glavo misli na — smrt. Opominja ga na vrnitev v novo boljše domovino, na óno dolgo, skrivnostno pot, katero bodemo morali vsi kmalu nastopiti — v večnost. Kličé nam v spomin vse óne znance, prijatelje in druge, ki so šli vže zdavnaj zdavnaj pred nami!

Tužnega srca obračamo oči na óni prostor zemlje, kjer se vrstí križ pri križu! Marsikatero dobro in blago srcé vže trohni tu pod zemsko odejo.

Vseh vernih duš dan! Kako modro je sv. katoliška cerkev določila ta dan. Vse je nekako tiho, upadeno, premišljajoče. Ljudstvo hiti na po-

suplje-Kočevje 2,924.000 gld. (59.612 gld. za kilometer). Vsa zgradbina glavnic bi torej znašala 9,347.000 gld., oziroma 9,512.000 gld.

Deželna vlada kranjska izdala je dne 14. oktobra pod števil. 10427 nastopni razglas: Na prošnjo gospoda Kušarja v imenu društva dolenskih lokalnih železnic, da bi se pregledala trasa projektovanih prog: Ljubljana-Trebnje-Rudolfovo-Straža ali skozi Zužemberk in Stražo v Rudolfovo s stransko progo z Grosupljega v Kočevje se odreja vsled ukaza visokega k. kr. trgovskega ministerstva s 3. oktobra števil. 23.760 v zmislu ministerske naredbe z 29. dne maja (Drž. zak. št. 57) komisijska obravnava na 5. dan novembra t. l. v mestni dvorani s pridržkom, da se bodo trase na lici mesta pregledale, ko bi se to pokazalo za potrebno. Ta uradna obravnava ima, ker omenjeno društvo ni stavilo nikakega predloga, glede izvršitve nameravanih železnic, samo namen, pojasniti, kateri izmed obeh predlaganih varijant bi se dala prednost z ozirom na krajevne in druge pri tem zadevne razmere, oziroma na katero trasno progo bi se oziralo, da se omogoči izvršitev in da se predlagajo primerne premembe imen projektovanih postaj v Šmartnem, Soteski, Srednji vasi in Toplicah, ker se že nahajajo drugod postaje s temi imeni, da se tako izogne kakim zmešnjavam. Ta uradna obravnava daje se na občno znanje, s pristavkom, da se načrti o dotičnih podjetjih lahko ogledajo pri mestnem magistratu in pri okrajnem glavarstvu Ljubljanske okolice, pri Litijskem, Novomeškem in Kočevskem okrajnem glavarstvu in da se pismeno ali ustno morejo naznaniti komisiji kake opomnje ali ugovori, ki se tičejo meri proge ali postaj, ali pa že kakih pridobljenih pravic že obstoječih transportnih zavodov.

To so torej majhne, a potrebne predprave za dolensko železnico, za katero je radi tega zopet

kopališče; kinča gomilo drazih umrlih; prižiga svečice ter moli k Bogu in spleta misli nazaj na minulo. —

Tu vidimo klečati starčeka ali staro ženico z velim, suhim obrazom in globoko udrtimi očmi, ki zroč v gomilo premišljuje, koliko sta skrbela za sina ali hčerko; koliko noči sta prečula — in šel je pred njima. Tam zopet mladeniča, deklico, ki milo joče po preranej izgubi ljubega očeta ali matere. Kaki spomini, občutki ju navdajajo pri gomili ranjelih! Kaj so jima bili oče, mati; kako ju učili, skrbeli za nju in sedaj sta ločena!

Vidiš pa tudi majhno dete, ki se skakljaje igra z odtrganimi cveticami, katere so preje kinčale gomilo njegovega očeta ali matere. Sirota! ne vé še, kaj je zgubilo. Smehljaje pogleduje na veli, blede obraz, ki poleg gomile tiho plaka in toči bridke solze, da močijo prst, pod katero trohni

nekaj več upanja, ko se je oglasil tudi na Oger-skem nekdo, ki bi delal priprave za mogoče nadaljevanje železnice od Kulpe do Karlovca. Toda pesem „Bliža se železna cesta“ treba bo še veliko let peti, predno bo res drdrala.

Kako bi se obrtnija na Dolenjskem povzdignila?

S časoma bode nastala velika potreba, da se poprimejo Dolenjci tudi obrtnije in rokodelstva z vso odločnostjo. Do zdaj jih je redila vinoreja, nekoliko poljedelstvo in živinoreja pa sadjarstvo; toda nastopili bodo morebiti časi, ko jim vtegne poglavitni dohodek, dohodek od vinoreje v veliki meri odpasti. To nesrečo bode nam prinesla trtna uš. Z manjšim dohodkom iz naših pokrajin se pa število ljudi ne bode krčilo. Ljudstvo se bode množilo od leta do leta, grunti delili na vedno manjše kose, tako, da mali koščeki zemlje ne bodo več v stanu rediti rodbine. To bode primoralo ljudi, da si bodo kruha iskali v razni obrti. Lotiti se jim bo tega ali onega rokodelstva, te ali druge domače obrti. Za obrtnijo dolenska stran ni sicer naravnost vstvarjena, ali vendar ima za njo potrebne pogoje. Naše reke in rečice, potoki in vrelci gonili bi še marsikateri stroj. Naši gozdi imajo veliko lesa za stavbe, za pohišno in drugo orodje in za kurjavo. V zemlji je še skrito kolikor toliko rud in premoga. Vse to bo dalo pridnim rokam dela in zaslužka. Treba je samo začeti. Ali vsak začetek je težak. Naj težje pa je začeti veliko obrtnijo.

Za veliko obrtnijo je treba bogatega, izobraženega in srčnega podjetnika. Denar in omiko pa ima le malo ljudi v sebi. Srčnost do tovarniških podjetij pa hitro zgubi človek v kraju, ako ni zvezan po železnici z ostalim svetom. Za-

srčé, ki je bilo také dobro, také ljubeče in vsa njena nada. —

Vseh vernih duš dan! Kedo ne bi se spomnil tega dneva? Kako tesno je vsakemu pri srci, ko vidi vse to! Kake misli mu silijo v glavo, ako prevdari, da bode tudi on enkrat šel k počitku za večno; tudi njemu bodo morebiti kinčali gomilo, prižgali svečice v spomin in to morda vže — kmalo.

Vsi bodemo šli k počitku; zapustili to dolino solz ter se preselili v boljše domovino. Lepše nam bode sijalo solnce onkraj groba, ter rumenela zarja večne sreče, brez križev in težav. Upanje edino, katero nam je nebeški Oče podaril, nas tolaži; vdajmo se v voljo Njega, ako nas pokliče k sebi. Pripravljeni pa moramo biti vedno, ker le potem smemo biti prepričani, da tu na zemlji

Le križ nam sveti govori,

Da zopet vidmo se nad zvezdami.

voljo tega ne smemo Dolenjci kar nič upati, da bi vzrasle na naših tleh fabrike, dokler nimamo prepotrebne svoje železnice. Misliti nam je torej samo na to, kako bi malo obrtnijo, to je rokodelstvo povzdignili. Da to dosežemo, pa ni težko delo. Kmet in kmetič dolenjski naj se odloči, da bode dal svojega sina učiti rokodelstva. Ali tu mu je zopet pomisliti, da ima le izobražen rokdelec dandanes večjo veljavo in dovolj zaslužka. Mladi rokodelčič se mora dandanes v šolah dobro izučiti vseh potrebnih nauk, stopiti mora k dobremu mojstru in temeljito se naučiti svojega rokodelstva. Dandanes se je rokodelcu boriti s silno prebrisanim svetom. Po železnicah se pripelje v naše kraje iz daljnega sveta blago, ki je bilo izdelano od urnih mojstrov in velikih fabrik.

Da rokodelci naši ne obnemorejo pred takimi tekmeči, je treba, da jim pride država na pomoč. Naša vlada je v tej zadevi že nekoliko storila. Izdala je obrtnijsko postavo, po kateri se varuje vsaj nekoliko pošteno izučeno rokodelstvo. V tej postavi se nasvetujejo tudi stari cehi ali cunfti, t. j. da bi se rokodelci zopet zjedinevali v društva ali zadruga. Začetek za te zadruga je bil lanskega leta storjen tudi po nekaterih dolenjskih krajih, kjer so bili shodi rokodelcev, obrtnikov in trgovcev.

Kaj potrebna pa bi bila za celo kranjsko deželo kakošna obrtnijska šola. Druge dežele imajo kaj velike obrtnijske šole, p. taka je v Gradcu, ki državo veliko stane, pa se tudi rokodelci in rokodelski učenci ondi lepih reči naučé pod vodstvom profesorjev, učiteljev in izobraženih rokodelskih mojstrov. V najnovjšem času je začela avstrijska vlada snovati male obrtnijske šole, katere imenuje rokodelske šole. Tako šolo dobi menda Celovec — le kranjska dežela nima nič.

Nekaj imamo sicer tudi v tej zadevi, a to nam ne more zadostovati. V Kočevji je namreč mala šola za lesno obrt, katero podpira nemško šolsko društvo in vlada. Tudi s ljubljansko realko in novomeškim gimnazijem sta združena tečaja za rokodelske učence in pomočnike. A v teh šolah se uči le eden del tega, kar rokodelec potrebuje, t. j. teoretični nanki; praktične šole pa, to je take, ki bi kazale, kako se dela, nimamo žalibog ni jedne za slovenske rokodelce. Naši domoljubi slovenski, deželni odborniki v Ljubljani so na to že davno mislili in so pred lanskim prosili vlado, da bi se nas Slovencev spomnila. Deželni odbor je v tej zadevi takrat poročal tako-le:

(Konec sledi.)

Nekaj o koleri.

(Dalje.)

Zdaj pa imenitno vprašanje: Kako se kolerine bakterije zatarejo? Uničiti jih je

treba vsakako v bolnikovih izmečkih; in dobro bi bilo, ko bi jih zamogli zatreti v želodcu in črevah bolnikovih.

Mnoga sredstva so poskušali zdravniki pri kolernikih, pa skorej brez vsega uspeha. Bakterije same na sebi uničujejo s karboljno kislino, ktera pa mora biti tudi sama na sebi; bakterij v želodcu bolnikovem pa ne morejo uničiti s karboljno kislino, ker je močno strupena.

Kemična preiskava kaže, da vse glive in glivice imajo v sebi veliko fungina; fungin pa obstoji večidel iz zveze gnjilca z vodencem, t. j. iz amonijaka. Zato bi djal: glivicam vzemi amonijak kemično, in uničil si jih. Ena naj boljših tvarin za ropanje amonijaka iz mokrih tvarin je železni vitriol. Raztopi nekoliko železnega vitriola, ktere ga funt velja 6 ali 7 krajcarjev, v gorki vodi, in vmešaj ga med smradljive človeške izmečke: naglo bodo jenjali smrdeti. Zakaj? žvepljena kislina, ki je v železnem vitriolu, se bo kemično sklenila z amonijakom (kteri iz izmečkov smradí), in naredila se bo nedolžna sol: žvepljenokisli amonijak, tvarina, ktera ima veliko gnojilno moč.

O času kolere naj ne bo nobena hiša brez nekoliko funtov železnega vitriola. Eden funt naj ga bode vedno v škafu vode raztopljenega, in s to vodo naj se zalivajo stranišča in gnojnice, in ž njo pa naj se poliva gnoj. Ravno tako je treba skrbeti, da vsi izmečki bolnikov precej padajo v vodo, ktera je z železnim vitriolom nasitena.

Délavna tvarina v železnem vitriolu je sicer žvepljena kislina, ktere pa ne moremo priporočati, zato ker bi se nevedni ljudje lahko ž njo močno poškodovali, desiravno ni strupena: železni vitriol pa je nedolžna tvarina, ali vendar ravno toliko opravi.

Tudi karboljno kislino rabijo za čiščenje stranišč, pa prav po nepotrebnem, ker nikakor ne deluje tako močno in odločilno, kakor železni vitriol; kajti karboljna kislina le zadržuje daljno gnjijenje, pri tem pa bakterije žive ostanejo, vitriol pa to gnjijenje nemogoče stori, ker ugrabi gnjili stvari amonijak in s tem pogojo življenja glivicam. Železni vitriol uniči ves smrad, karboljna kislina ga pa samo t. r. preupije, ker ona hujši smradí. Pri tem je pa tudi strupena, tedaj so tudi njeni soparni drobci, ki v zraku plavajo, strupeni. Ako človek te soparne drobce karboljne kisline na zapertem stranišču dálj časa v se diha, ga začne glava boleti in ga boli po več dni, in čutnice mu gomazé posebno po gornem životu.

Poznamo še neko sol, tamno rudeče-rujava je, raztopljena v vodi, jo naredi lepo višnjevo; „Hyper-Mangano kisli Kali“ jo imenujejo. Tudi ta sol pokonča kemično vso gnjilobo in smrad. Mogoče je, da tudi ta sol vzame kolerinim glivi-

cam amonijak, in s tem pogojo obstanka in življenja. Za debelo rabo ni, ker je predraga in človeka hudo zaprè, ako jo vžije.

Zdaj je pa še vprašanje, če imamo proti koleri kaj zdravil za notrajno rabo? Od Homeopatije ne bomo govorili, ker v zdravniških bukvah homeopatičnih je natanjko razloženo, ktera zdravila in v kakšnih okoliščinah se morajo rabiti z dobrim vspehom, ako so le zdravila skrbno pravilno pripravljena. Kar pa zadene alopatično ozdravljanje kolernikov, bi mislili, da zdravniki še niso rabili nobenega zdravila zato, da bi kolerine bakterije ali glivice v drobu bolnikovem uničili. Jako dobro pa bi bilo, ko bi to poskusili z nekaterimi omenjenih tvarin, ktere pokončajo glivice. Železni vitriol so že rabili pri živalih z dobrim vspehom, zoper vranični prisad, ki ga menda povzročujejo tudi nekake glivice. Sicer je železni vitriol pri živali napravil drisko, ktere se ljudje o času kolere silno bojé. **Toda kdo vé, če nam ne kaže sama natura t. r. s prstom pota, po katerem se hoče znebiti škodljivih kolerinih bakterij? Kdo vé, če bi ne bila ravno taka, umetno pripravljena driska, pri kateri bi se v bolniku uničile glivice in potem preč spravile iz črev, gotova pomoč proti koleri? Žvepeljna kislina bi vzela kemično glivicam amonijak, driska pa bi pahnila nesnago iz života. Koliko procentov železnega viterijola se sme v vodi razpustiti, da jo je še mogoče piti, bo zdravnike skušnja učila.**

(Dalje prihodnjič.)

Kaj je novega po avstrijskem cesarstvu?

Čudna, sitna reč! Bali smo se, da bomo imeli malo pisati v naše „Novice“ — ali glejte, sedaj me g. vrednik vselej nadleguje z besedo: le malo piši, ni prostora! — Bralci bi pa radi zvedeli veliko novic — res čudno in sitno zame!

Radi mi bodete torej odpustili, ako vam povem najvažniše novice prav ob kratkem.

Za **dolenjsko železnico** se zopet bolj zanimajo visoki gospodje — morda jo vendar dobimo čez nekaj let.

V Ljubljani, trdijo nekteri, je **kolera**. Drugi pa govore da je ni. Mi bi to najraje verjeli, ker si nikakor ne želimo neprijetnega gosta.

Na **Goriškem** volijo državnega poslanca v gradičanskem okraju mesto Valussija, ki je postal škof v Tridentu. Katoličani priporočajo sedanjega prošta g. Jordana, ki je po očetu rojen Slovenec. Oče njegov je bil namreč rojen na Malnicah pri Kostanjevici. Mi želimo iz celega srca, da bi bil izvoljen.

Glasoviti **Beust**, ki je bil pred nekterimi leti naš prvi minister in nam je nakopal grozno

gorjé, ker je Avstrijo razdvojil na dve polovici: našo in ogersko, je pred kratkem umrl na Dunaju.

Nemški liberalci po Češkem nagajajo še vedno, kolikor le morejo, dobrim avstrijcem — zlasti Slovanom. Mi smo reveži, ker nas tarejo hudobni neverni Nemci, ali Hrvatom se tudi ne godi veliko bolje, zatirajo jih Madjari povsod. Ali Hrvati so si mnogo sami krivi, ker imajo med seboj dosti ljudi, ki držé z Madjari. Kuko-vice so povsod škodljive — a grdo je, da zapusti kdo svoj narod!

Kaj je novega po širokem svetu?

Tu bi se najraje prijel za glavo! Najvažniša reč je **Bulgarija**! Ali samo o tem ne vem, kaj pi povedal. Nekteri pravijo, vojska bode, drugi pa, ni se je bati!

Povemo le: **Bulgari** so volili poslance. Ti so se sošli, da volijo novega kneza. Rusi pravijo, da niso prav voljeni. Poslali so uže dve vojni ladiji na bulgarsko obrežje; povsem kažejo, da se izvrši vse po njihovej volji; močni so. **Turčija** nekako zéva — ali kupiči vojake ob Bulgarskej meji. **Angleži** se jezé — druge države molčé. Kaj bode! — Tega vganiti ni lahko mogoče. **Ruski car** hoče — in kar on hoče, hočejo milijoni ljudi! Zato se iz male Bulgarije lahko napravi vojska, ki bode pretresala svet. —

Bulgari vendar gredo svojo pot — ne gledajo nikamor. Ali za konec z nami vred sami ne vedó.

Angležem je največ mar Egipt — zanj bi dali vse drugo — Rusom precej Bulgarijo. Francozi pa pravijo: sosed Anglež, mi hočemo imeti v Egiptu tudi svojo besedo. Tako je vse napeto!

Še nekaj. **Vojsko** bi imeli gotovo, ko ne bi bilo Nemcem za hrptom Francozov. Ali sedaj si ti ne upajo zgrabiti Rusov, vedóč, da bi jim bili precej Francozi za petami.

Gospodarske stvari.

Poduk našemu kmetu.

* * Zboljšuj pašnike. (Dalje). Nadalje naj se živina ne goni vsak dan po celem pašnem prostoru, katerega smo ji odločili, marveč naj se ta prostor razdeli v več delov ali kosov in naj se kos za kosom popase.

Kjer bi gospodarstvene, kakor krajevne razmere ne dopuščale razdelitev pašnika za pašo po baži pašne živine, naj se vrsti pašna živina, kakor to letni čas in jakost pašnika kaže. Po govedih se popase prostor lahko z ovcami ali žebetih.

Kjer pa ni priporočljivo, da bi se goveja živina čredila t. j. vrstila v paši z ovcami ali žebetih in je pravilna menjava v porabi paše z različno pašno živino toraj nemogoča, naj se n. pr.

skupno z govedo pasejo žebeta ali ovce, zraven prešičev naj se pasejo gosi.

Za prešiče naj se vsigdar določi posebna paša, katero naj se razdeli v nekaj kosov, da se en čas na enem, en čas na drugem kosu pasejo in se med tem časom prvi kos zopet lahko obraste.

Kjer se redijo konji v večji meri in se izrejajo žebeta, naj se istim tudi določi posebna paša. Kjer je pa glavna pašna živina goved, kakor pri nas navadno in si izrejamo le za domačo potrebo žebeta, ondi se lahko z govedo skupaj pasejo.

Glavna reč pri vsem je ta, da se pašnik — naj je razdeljen za pašo govede, žebet itd. ali pa v celi obsežnosti namenjen za čredenje v paši ali pa za skupno pašo živine, — primerno razdeli in se živina nekaj časa na enem, nekaj časa pa na drugem itd. kosu pase; ko se je n. pr. prvi kos popasel, preide se na drugi kos pašnika; med tem časom se pa prvi kos lahko odpočije in v miru obraste; tedaj je tudi najbolj priložen čas, da se živalski odpadki enakomerno po njem raztrosijo, ki po dežju izprani pašnik kaj dobro pogrojijo in tako pridelek pašnika pomnože. Tako oskrbovan pašnik nam da lahko podvojene in večje pridelke v paši.

Posamezne dele pašnika pa je potreba ograditi. Ograje omogočijo tudi lažje varovanje živine na paši, ker se živina ne razide v ograjenem prostoru, kakor se ji sicer navadno zljubi in pastirjem ni treba toliko dirjati in jo zavračati. Na razdeljenih in ograjenih pašnikih zadostuje toraj manjše število pastirjev.

Ogradé naj se posamezni deli pašnika z živimi mejami in drevesnimi nasadi. Taki nasadi nam dajejo še posebne koristi; oni služijo za bran mrzlim vetrovom ki zadržujejo raščo in sušijo rušo; dajejo blagodejno senco živini ob času, ko solnce močno pripeka, ki ji je tolikanj potrebna za spočitek in mirno prebavanje; oni so tudi pribežališča pred plohami in nevihtami, katerim je živina dostikrat izpostavljena; vrhu vsega nam dajejo pa ograje same na sebi lahko vsakoletne in lepe dohodke.

V vinorodnih pokrajinah, kakor je naša, ogradimo posamezne dele pašnika z drevjem, ki nam daje potrebno trtno kolje in trtno vezilje. Zardimo toraj vrbe in topole — drevje, katero kaj naglo raste in ima izvrstno obrastljivost, ker poganja mladike iz štora, porobkov in korenin. Izgoja tega drevja je pa tudi najpriprostejša, najlažja in zahteva najmanj truda in stroškov, kar je gotovo velike vrednosti.

Izmed vrb zasadimo si beko, ki nam daje v mladikah najboljšo robo za vežnjo trt, za vezi pri lesenih obročih itd. Topol nam daje pa dobro trtno kolje, katerega potrebujemo sleherno leto.

Na vlažnih prostorih in sploh ob vodi zasadi mo tudi pletno vrbo, rakitje ali trskovca, ki nam daje potrebno šibje za različne pletenine, kakor za pletenje košev vrbasev itd. S tako robo skušajmo se sami preskrbljevati, v kolikor nam je v gospodarstvu potrebne, vsaj nam je zimski čas gotovo ugoden za taka dela. (Dalje prihodnjič.)

O hmelju.

Hmelj je v kmetijstvu med kupčijske predivnate rastline vrščen in je večletna rastlina, ki je razširjena skoro povsod; ker ji tudi mraz malo škoduje, se nahaja še celo v mrzlih krajih. Pridelovali so jo uže v najstarejših časih. Izvestno so jo zasadili prvi poljedelci na Flanderskem v Belgiji in čim več se sedaj napravlja piva, tim bolj se širi pridelovanje ove rastline, katera zelo hitro raste: zamore namreč iz koreninske glavice poganjati vrvi, ktere so dolge po dvanajst metrov. V eni sami noči more zrasti vrv dvanajst centim. dolga. Nahajajo se na taisti blizo pet in dvajset centim. narazen člani, na teh pa pri ženskem spolu temno zelena peresa in na konceh stranskih mladik izrase cvetje, katero ima v sebi ono grenko tvarino, ki je pri napravi piva neobhodno potrebna. Ako pomislimo, da se prideluje v sedanjih časih po celi Evropi do sto, samo v naši Avstriji dvajset in več milijonov hektolitrov piva in da morajo pivarji nekoliko hmelja kupovati še vendar iz družih krajev, pač ni nikakor pametno, da ne prideluje domače poljedeljstvo potrebnega hmelja. Hmeljerejcu bi se trud prav dobro povračal, dasiravno se zahteva dokaj kapitala in dela. Na Češkem, Moravskem, Šlezkem, Gališkem in na Ogrskem se prideluje na izobilje hmelja, da se ga izvozuje mnogo še celo v tuje dežele. Od svetovne slave je češki hmelj iz okraja Sučava, v katerem je obilno mile, prijetne vonjave; zato je z njim nasičeno pivo prav okusno in trpežno. Glasovito pivo je tudi iz českih krajev Pilzen, Rakovnik itd.

Hmelja sta dve plemeni; eno ima zelene in drugo rudečkaste vrvi. Poslednji je najboljši, druga vrsta pa daje slabeji ali vendar še dobro uporaben pridelek.

Hmelj zahteva srednje gorko dovolj vlažno podnebje; ne more pa prenesti prevlažne, v ozkih dolinah ležeče, meglene lege, sovražna mu je pa tudi pregorka, ali pa hudemu vetru podvržena stran. Ljubi globoko peščeno, ilovično ali apneno lahko, dobro in srednje vlažno zemljo, ker poganja štiri metre globoke korenine in ostaja dvajset do trideset let na taisti zemlji, ter prinaša pridelke. Dobro razkrojen, star hlevski, z pepelom ali drugimi lugastimi soli dobro pomešan gnoj je za hmeljnik najsposobniši. Gnojiti pa je treba vsaj vsako tretje leto. Na oral se mora navoziti

156 met. centov dobrega gnoja, kar je gotovo pri izvrstnih českih hmeljerejih v obče navadno. Zemlja, v katero hočemo hmelj zasaditi, mora biti zelo, saj 67 centim. globoko prekopana, premetana, zrahljana. Nameče se blizo hmeljevih korenin in še le potem na taisto gnoj. Prvo preoravanje zemlje se zamore izvrševati z rajolnim oralom. Taka naprava hmeljnika stane dosti še več pa, če se delo opravlja z rokami. Hmelj se zasaja po sadikah, ki se morajo presaditi naravnost v hmeljnik. Nekteri pa jih sadé v posebne lehe in stavijo že vkoreninjene v hmeljnik; toda treba jih je odrezavati samo od lepih in ne pre-starih rastlin. Vkoreninjenih sadik potrebujemo trikrat manj, kakor nevkoreninjenih, ker jih je treba staviti po tri v eno jamo. Navadno se zasaja hmelj meseca maja in sicer pol drugi meter narazen tako, da ima vsaka rastlina dva in pol četvornasta metra prostora. (Dalje sledí.)

Piše se nam:

Iz Novega mesta 29. okt. — V zadnjem listu smo naznanili, da se je tu ustanovila katoliška družba rokodelskih pomočnikov. Djali smo, da je vse naše premoženje Bog in dobri ljudje — in nismo se motili; kajti začetek vsaj je boljši, kakor smo pričakovali. Oglasilo se je doslej uže 40 rokodelskih pomočnikov, ki sploh kažejo najboljšo voljo, da, gorečnost za blagi namen, ktereга ima družba. Upamo da se bodo večinoma vsi lahko konečno meseca decembra sprejeli kot pravi udje Bog daj!

Dobrotniki, blaga srca, nam niso izostali. Štejemo si v dolžnost, tu očitno naznaniti velikodušne darove. —

Tukajšnji samostan, ki vedno kaže gorečnost za vse blago i dobro, je podaril družbi krasen koster, lesen kanape, pisalni pult, veliko shrambo za knjige; g. dr. Papež, advokat v Ljubljani, nekaj stolov; g. Vrtačič dolgo mizo; g. župnik Volčič dve krasni podobi sv. Jožefa; g. Jarec zagrinjala za okna; g. vrednik „Dol. Novic“ vse tiskovine. G. Marinko nekaj knjig; drugi gospodje so nam jih obljubili. Ravno teh prositi se drznemo blage dobronike, da dobimo vsaj nekaj berila. Posebno draga bi nam bila stareja dela: Drobtinice, knjige družbe sv. Mohora iz prvih let — sploh nam bode prišel prav vsak tudi naj manjši dar. Hvaležno ga bodemo sprejeli — veseli naznanili.

Tudi z denarjem so nam ljudemili cbilo pripomogli: Mil. g. prošt Urh 30 gld., č. gg: B. Bartol, župnik v pokoji 20, Feliks Zavodnik, vikar 10, Avg. Ščinkovec, kaplan 5, J. Plevanič, župnik 2 gld. 10 kr., J. Bolta, kaplan 1, dr. J. Marinko 4 gld. — Skupaj 72 fl. 10 kr.

Izrekovaje najprisrčnišo zahvalo se trdno nadejamo, da bodo tudi drugi blagi dobroniki posnemali izgled teh gospodov — o tem smo prepričani tem bolj, ker so nam mnogi svoje darove uže obljubili. Sv. Jožef, naš varuh jim bode sprosil obilno plačilo, mi pa jim bomo srčno hvaležni. Bog blagoslovi pošteno rokodelstvo!
Dr. J. M.

Iz Krškega. — Prostovoljna požarna bramba Krška imela je 24. t. m. zadnjo glavno vajo z „alarmom“. Te vaje se je vdeležilo lepo število udov, 25 jih je bilo, ter so svojo nalogo častno rešili.

Po vaji bila je seja ali posvetovanje, pri katerem so se sprejeli med drugim 4 novi delavni udje.

Po posvetovanju bila je, kakor običajno vsako leto po zadnji vaji, primerna zabava pri načelniku g. A. Rupertu. Zabava je bila sicer bolj skromna, napivalo se je temu in družemu dobroniku koristne družbe; načelnik se je zahvalil vsem udom za njihovo prostovoljno delovanje tekom leta; podnačelnik A. Janež spominjal se je ranjcega dobronika g. M. Hočevarja, na kar so vsi udje na slavo njegovemu spominu vstali ter srčno željo izrazili, da bi bilo več tacih mož.

Društveni tajnik gosp. Ferfilija, ki je na splošno željo društva sprejel tajništvo, je v dolgem govoru narisal pomen, delovanje in smoter društva, pri katerem morajo biti vsi enaki bratje, ter pripravljeni vedno na pomoč prijatelju ali sovražniku v slučaju nevarnosti. Društvo ne sme brati nikake strankarske politike, a domačo reč, domačo besedo spoštovati in ceniti. Konečno je predlagal, da se zaključi zabava s trikratnim „Živio-klicem“ na presv. cesarja, kar naj se sl. c. kr. okraj. glavarstvu sporoči kot znamenje največe vdanosti preblagemu očetu Avstrijskih narodov. Pri tem govoru videl si ginjen prizor naših ognjegascv in ne da bi se kedo nadejal, zapeli so vsi stojé avstrijsko himno: če tudi ni bila pravilno po notah peta, izviral je pač iz srca vseh.

Društvu pa, ki je začelo izključljivo vse v domačem jeziku uradovati, priporoča opazovalec, da bi tudi na to delalo, da se vpelje še domača slovenska komanda; kajti vse za Boga, cesarja in domovino (domovino slovensko) naj mu bode geslo:

Iz St. Jerneja 24. okt. — Učitelji krškega okraja so ustanovili „Pedagogiško društvo“. V smislu sklepa zadnjega zborovanja tega društva, določil je odbor prihodnje zborovanje na četrtek dne 4. novembra t. l. v Šent-Jernej.

Vabijo se k temu zborovanju v trirazredno ljudsko šolo v Št. Jernej vsi gg. učitelji tudi

sosednih okrajev, kakor tudi drugi gospodje in stariši; sploh vsi, kateri so prijatli šolske mladine in izobrazbe. — Na dnevnem redu bodo razprave, ki so namenjene za ljudstvo.

Točno ob 10. uri se prične. Obed bode v gostilni „Zagorec.“ J. S. H.

Domače vesti.

(Pozdrav naši vinarski in sadjarski šoli.) Preselila se je v Grm pri Novem mestu vinarska in sadjarska šola s svojimi učitelji in učenci. V imenu Dolenjcev si dovoljujemo pozdravljati nov zavod z vso iskrenostjo in odkritosrčnostjo, ker smo trdno prepričani, da bode šola Dolenjem veliko koristila. Ljudstvu priporočujemo, naj bi marljivo hodilo gledat in poslušat v to praktično učilnico, katere učitelji bodo gotovo vedno v tesni zvezi z uka potrebnimi Dolenjci.

(Premembe pri uradnikih). G. W. Gandini iz Žužemberka premeščen je kot sodnijski pristav v Novomestu in g. J. Grmek, kancelist v Kostanjevici, v Maribor.

(Premembe pri učiteljstvu). G. J. Rihtaršič gre iz Dobernič za nadučitelja v Črmošnice; g. učitelja Kadnuc na Hinjah in Borštnek v Banjiloki sta s službama menjala.

(Šolske novice.) Presvitli cesar so darovali za šole pri Sv. Trojici in Veliki Dolini po 300 gld. Ti šoli dobite namreč novi šolski poslopji. — Novo šolsko poslopje se zida v Toplicah; na Bučki se bode morebiti že drugo leto zidalo. V Dobovcu nad Radečami popravila se bode mežnarija za šolo, da bodo tudi otroci teh hribovcev uživali kaj šolskega poduka.

(Novomeški mestni odbor) je sklenil dati 50 goldinarjev enoletne podpore dečku, kateri bi želel obiskavati vinarsko in sadjarsko šolo v Grmu. Ako bi se noben meščan zanjo ne oglasil, dobi jo tudi šolar iz okolice.

(Mesečni sejm za živino) bo v Novomestu zaradi praznika še le 8. novembra.

(Pri c. kr. pošti Novomeški) predružačili se bodo s 1. novembrom posamezni oddelki tako-le:

V veliki dosedanji pisarni bodeta dva predela.

V prvem vstopivši v pisarno na desno sprejemale in izplačevale bodo se poštne nakaznice ter denar za poštno hranilnico i ček.

V drugem na levo pa se bodo sprejemala navadna in priporočena pisma (na recepis), vozno blago (paketi) in vpisavali se potniki za v Ljubljano, Krško, Metliko in Toplice.

V mali pisarni, kjer so se dosihmal sprejemale in izplačevale poštne nakaznice, jemal in daval denar poštno-hranilnični, dobivala se

bodo pisma navadna in priporočena, denarna pisma in sploh došlo vozno blago.

Pri vsakem oddelu nabite bodo table z napismi za dotično poslovanje.

(Marinovo hišo) v Novem mestu kupil je g. doktor Razpet.

(V državnem zboru) je naš dolenjski poslanec prof. Šuklje dvakrat prav dobro govoril. V prvič se je oglasil o mitnicah na cestah; v drugič je pa grajal to, da se očitne dražbe slovenskih kmetij razglašajo po dragih nemških časnikih, ki veliko zaračunije nesrečnim dolžnikom a bere jih pa le malokdo.

(Deželni odbor kranjski) razdelil je kranjskim požarnim brambam 2740 gl. Od tega denarja je dobila: Pož. bramba v Šmartinu pri Litiji in v Višnjigori po 120 gld., pož. brambe v Kočevji, Šent Jarneji, Preserji, Radovljici in v Velikih Laščah po 100 gld., požarna bramba v Šmariji pod Ljubljano 70 gld., pož. bramba na Kočevski Reki, v Metliki, Mokronogu in v Črnomlji po 50 gld., pož. bramba na Svetlem Potoku 40 gld. in pož. brambe v Koprivniku, (na Kočevskem), v Loki, Tomišlji in v Toplicah po 30 gld.

(Sto in sedemdeset delavcev) iz Kranjske šlo je te dni na Rusko, kjer so dobili vsi dobre službe v ruski Armeniji pri Karsu. Sekali in pripravljali bodo les za veliko žago.

(Pedagogičsko ali učiteljsko društvo) v Krškem zboruje v četrtek 4. novembra v Št. Jarneju. Gospodje učitelji govorili bodo o tem, kako bi se Dolenjci v omiki povzdignili, in o tem, kako bi učitelji gledé boljšega kmetovanja kaj storiti mogli.

(V Boštanji) je imel 24. oktobra potovalni učitelj g. Pirc govor o kmetijstvu.

(Pri novi volitvi) občinskega odbora v Mirnipeči 15. oktobra bili so izvoljeni: Jožef Kuavs iz Dobja, župan, Franc Zagar iz Karteljevega, I. svetovalec, Jožef Bartel iz Mirne peči, Jožef Barbo iz Malega Kala, Jožef Dragan iz Hmelčica, Franc Sukavič iz Dol. Globodola in Anton Somrak iz Verhovega.

(V Svibnem pri Radečah) je za župana bil ne davno g. Medved izvoljen.

(Popravek.) V zadnji številki „Dol. Novic“ je tiskovna pomota glede posojilnice v Krškem, ki je imela že letos 8000 gld. dohodkov, in ne 800 gld.

(Angelj ubijalec.) V mestu Kildare na Irskem zgodil se je gotovo redek slučaj, da je angelj ubil duhovnika. Padla je namreč podoba angelja z altarja na duhovnika, ko je imel ravno sv. mašo, ter ga takoj ubila.

Smešnica.

Francoz jajca vali. — Moj ranjki oče so mi pripovedovali enkrat to-le: V štirinajstem stoletju je bil cesar Korl po imenu; imel je za ministra nekega Francoza, katerega je posebno cesarica rada imela. Bil je pa v cesarjevi hiši po tadanji navadi dvorski smešničar ali norec (Hofnarr), katerega je cesar zavoljo njegovih šal, pa tudi zavoljo njegove modrosti rad imel. Ali ta dva: noré in Francoz se nista mogla trpeti, ker se je uni vedno norčeval iz Francoza. Nekega dne cesarica norca budo okrega. On razžaljen pobegne in cesarski dvor zapusti. Ko ga že štirinajst dni na dvoru manjka, začnejo vsi žlahtniki po njem popraševati. Na to cesar ves srdit Francozu zapove, ako on smešničarja v 14 urah domu ne pripelja, mora cesarsko hišo zapustiti. Francoz, akoravno ne rad, mora vendar iti noreta iskat. Ko pride do njegove hiše, ki je zunaj mesta stala, popraša vratarja, je li cesarjev noré doma? Odgovor dobi, da je doma, pa nobenega človeka k sebi v sobo ne pusti. Ker je pa ubogi Francoz le prosil in prosil, da bi smel do njega priti, bilo mu je dovoljeno pod prisego, ako molči, v sobo stopiti. Al čudo kaj najde? Na sredi sobe je bil velik jerbas, notri je bila slama, na slami 50 jajc in na njih noré nag sedi, samo malo slame ima na sebi. „Za božjo voljo! kaj pa delaš?“ — ga Francoz praša.

„Ti veš, da naša gospoda rada piščeta jé, zdaj po zimi pa nobena koklja valiti noče; zato sem sklenil piščeta valiti in jih v cesarjevo hišo nesti. „Kok, kok, kok,“ začne zdaj kokati. Francoz ga prosi: „Ljubi moj, pusti to neumnost in pojdi na cesarjev dvor, če več ne, saj za eno uro, drugače zgubim jaz službo.“ Ali noré odvrne: „Oj gospod! kako ste pač nori, 14 dni že se trpinčim, zdaj bi pa bilo vse zastonj; kaj je meni mar vaša služba; jaz le hočem piščeta zvaliti. Ker mu pa Francoz le miru ne da, privoli k cesarju iti, pa s tem pogojem, da mora Francoz namesto njega tako dolgo na jajcih sedeti, dokler on nazaj ne pride. Ker drugače ni, se Francoz sleče, počene na jajca in valiti začne. Potem, ko ga noré še podučí, kako mora jajca mešati in paziti, da nobenega ne zdrobi, je šel na cesarski dvor.

Ko noré na dvor pride, grejo mu vsi naproti in ga prašajo, kje je bil tako dolgo. On je pa štimano odgovoril: „Ako hočete videti nekaj, česar še nikoli nobeden videl ni, pojdite z menoj.“ Na to se cesar, cesarica in vsa druga gospoda vzdigne in hiti za noretom. Ko do njegove hiše pridejo, vidijo na vratih zapisano: „Veliko čudo!“ Nato noré vrata odpre in na glas zakriči: „Ste že videli Francoza jajca vali?“ Velik smeh nastane; vsak je to hotel viditi, kaj da je; pa nagí Francoz s slamnato odejo skoči iz hiše in se zmuzne, da ga nikoli nobeden več ni videl na cesarskem dvoru. Se sedaj ni več psovke za Francoza, kakor je ta, da „Francoz jajca vali.“ „Nov.“

Žitna cena v Novem mestu 25. oktbr. 1886.

Domače pšenice mernik 2 gld. 10 kr., Debelace (koruze) 1 gld. 40 kr., Soršice 1 gld. 90 kr., Rži 1 gld. 60 kr., Ječmena 1 gld. 45 kr., Ajde 1 gld. 50 kr., Ovsa 85 kr., Krompirja 80 kr.

Loterijske srečke.

Gradec	16. oktobra	74	7	71	4	31
Trst	23. oktobra	23	30	85	80	64

Listnica vredništva. G Hrab. v Lj. Žal, da radi pomanj. prostora danes nismo mogli sprejeti. Adreso smo Vam popravili.

Odgovorni urednik, izdajatelj in založnik J. Krajec.

Na zraku posušene orehe, deteljno seme, pravo beladono in lepe ježice

[105-1] kupuje vedno

Mar. Rohrmanu v Rudolfovem in
Rohrmann-Strzelba v Ljubljani.

[90-4] Suha drva za kurjavo

blizo ceste zložena, prodavajo se na Ruperčvrhu vsak petek, dokler jih bo kaj, in stane en kubični meter

	na mestu,	pripeljane v Rudolfovo,	Kandijo.
vejevja	1.20 fl.	1.50 fl.	1.42 fl.
kostanjeve polena	1.50 "	1.85 "	1.77 "
hrastove	1.70 "	2.10 "	2.— "
bukové	2.20 "	2.65 "	2.55 "

Gozdna mera poštena. Plača se na mestu.

Prijetno berilo za zimske večere!

Tisoč in ena noč,

pravljice iz Jutrovih dežel. — Po 20 kr. sno. ič

Narodna biblioteka po 15 kr. snopič.

Spisi Krištofa Šmida.

Povesti za mladino od 20 do 40 kr. zvezek.

Kranjska Mesta.

Zgodov. kranjskih mest s 5. podobami. Trdo vezane 60 kr.

PRATIKE,

podobe za jaslice, pisan papir itd. se dobiva pri

J. KRAJEC-U v Novem mestu.
Vred. „Dolenjskih Novic“

Hiša z enim nadstropjem,

lepim vrtom, eno nad dva orala veliko njivo, vsemi drugimi poslopji, vse v najboljšem stanju, primirna, ker je poleg farne cerkve, posebno za visokoč. gosp. duhovne v pokoji, prilična pa tudi za krčmarje ali kupce, proda se takoj pod najugodnejšimi pogoji.

Več o tem izve se pri gospodu Fr. Konciliji.

[96-2]

nadučitelju v Zužemberku.

Novomesto. — Natisnil J. Krajec.